

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs universitet**HDK-Valand**

Klara Björk

Prefekt

0706779467

klara.bjork@gu.se

Regeringskansliet

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar - Publiken i fokus, SOU 2025:24

Inledning

HDK-Valand vid Göteborgs universitet är en av Sveriges konstnärliga högskolor med utbildning och forskning inom film. Vi välkomnar denna omfattande utredning och vill med vårt remissvar bidra med reflektioner och förslag baserat på erfarenheter från utbildning, forskning och samverkan inom filmområdet.

Det är i grunden en bra utredning som skriver fram film som en av våra populäraste konstarter vars framgångsrika verk inte sällan blir gemensamma referenspunkter och viktiga tidsdokument och där de offentliga insatserna spelar en avgörande roll.

Film som uttryck har en enorm betydelse för människan och hennes förståelse av sig själv och sin omvärld. Med hjälp av film och bilder både avbildas och konstrueras verkligheten. Detta innebär fantastiska möjligheter, men också ett stort ansvar. Utifrån denna hållning lämnar vi härmed vårt yttrande listat under sju rubriker.

Film som konst

Vi ser med oro på att filmpolitiken riskerar att domineras av synen på film primärt som en produkt på en marknad då utredningen i hög grad fokuserar på den kommersiella spelfilmens villkor. Det behöver finnas en tydlig förståelse för filmens roll som konstnärligt uttryck och filmskaparnas villkor inom kulturella och kreativa branscher i stort. En stark filmpolitik behöver skapa utrymme för konstnärligt risktagande och säkra upphovspersoners rätt till att på ett ekonomiskt och socialt hållbart sätt, utveckla egna uttryck och idéer. En filmpolitik som värnar de konstnärliga upphovspersonernas förutsättningar att utveckla sina konstnärskap och som främjar innovation och nytänkande kommer samtidigt att främja förutsättningar för den kommersiella spelfilmens förmåga att med hög kvalitet nå en bred publik. Ett område

som inte satsar på utveckling och innovation, riskerar att stagnera och bli irrelevant. Vi efterfrågar kompletterande perspektiv med hänsyn till detta i arbetet framåt.

Vi välkomnar även förslaget om att Konstnärsnämnden ges i uppdrag att beskriva förutsättningarna för att etablera ett internationellt program på filmområdet.

Finansiering och rättvisa villkor

Vi ser mycket positivt på förslaget om höjningen av anslagen för utveckling och produktion av film, samt förslaget att bredda finansieringen genom att avgiftsbelägga strömningstjänster och biografägare, vilket föreslås hanteras genom en filmfond. Vi ställer oss däremot tveksamma till den föreslagna filmfondens organisation och styrning.

Beaktande konstnärlig frihet och det kulturpolitiska målet om kulturen som en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, vill vi att mandat och ansvar för produktionsbeslut ska ligga hos upphovspersoner och oberoende producenter. Filmpolitik och därmed Filminstitutets uppgift måste handla MER om att skapa förutsättningar för svensk film och dess aktörer – och MINDRE att bestämma vilka enskilda filmer som ska göras eller innehållet i dessa. Nuvarande stödsystem fokuserar alltför ensidigt på projektstöd och skulle kunna kompletteras med andra typer av stöd som ger både förtroende till och lägger ansvaret på upphovspersoner och oberoende producenter. Utformningen av dessa stöd kan vara en fråga för Filminstitutet i samråd med branschen.

En rättvis politik på området värnar om rättighetsinnehavarnas och upphovspersonernas möjlighet att få ut en rimlig ersättning för sitt arbete och sina produktioner, dvs att det existerar rimliga villkor och förhållanden mellan idégenerering och utveckling, produktion, distribution och visning. Monopol och konkurrenshämmande lösningar som begränsar yttrandefriheten måste motarbetas i ett för det demokratiska samhället så viktigt område som filmen. Konstnärers villkor är också en avgörande förutsättning för den konstnärliga friheten. Vi ser behov av en kompletterande analys som tydligare behandlar filmskaparnas ekonomiska och konstnärliga villkor. Vi efterfrågar en översyn av hela kedjan från idéutveckling, produktion till visning, för att säkerställa att upphovspersoner och oberoende producenter har möjlighet till skälig ersättning, samt att mindre aktörer får tillträde till finansiering och publik.

Bildning och utbildning

Vår övergripande syn på bildning inom filmområdet innebär att den demokratiska betydelsen av att kunna avläsa och förstå rörlig bild är idag lika viktig som att kunna läsa och skriva. Filmkunnighet behöver introduceras redan i förskolan och vara en återkommande del av undervisningen genom hela grundskolan och gymnasiet. Dels handlar det om att rusta medborgare med förmågor att kritiskt avläsa film, dels handlar det också om att väcka ett intresse för film och på så sätt skapa möjligheter

för en initierad publik som intresserar sig både för filmarvet och den samtida filmen.

Ett annat perspektiv på bildning och utbildning är den utbildningsväg som finns in i filmen som arbetsmarknad. Nu växer möjligheten fram att redan som barn kunna gå kurser i filmskapande på Kulturskolan och därmed öppna upp filmområdet som en möjlig karriärväg. Där har Filminstitutet spelat en viktig samordnande roll och bidragit till samverkan mellan kommuner, regioner och universitet. Vi på HDK-Valand på Göteborgs universitet är ett av de lärosäten som erbjuder utbildning av kulturskolans filmpedagoger genom regeringens satsning Kulturskoleklivet och vi ser att Filminstitutets nationella samordning har bidragit till en expansion av film i Kulturskolan. Denna roll hoppas vi att Filminstitutet fortsatt kan ta.

HDK-Valand på Göteborgs universitet är också ett av de lärosäten som utbildar filmskapare. I våra utbildningar förbereds filmskaparna att ta en aktiv roll i det offentliga samtalet genom sina konstnärliga arbeten. Vi har ett kandidat- och ett mastersprogram i film, samt forskarutbildning inom konstnärlig praktik.

Vi erbjuder också fristående kurser kring olika aspekter av filmskapande. Precis som utredningen tar upp, är det allt fler yrkesområden som med självklarhet använder rörlig bild idag. På våra fristående kurser ser vi att nya och redan yrkesverksamma filmare fortbildar sig, men också personer från helt andra yrkesområden som journalister, musiker, lärare och bibliotekarier.

Våra program och kurser är eftertraktade och vi har ett mycket högt söktryck. Med ett växande fält där intresset ökar för att utbilda sig och kontinuerligt fortbilda sig inom filmskapandets olika aspekter, vill vi ta ett större ansvar genom att öka vårt uppdrag med nya program och kurser inom utbildningsområdet media. Det är särskilt viktigt att utveckla och undersöka hur ny kunskap och förståelse skapas i skärningspunkten mellan nya immersiva teknologier och konst inom filmområdet. Genom detta ser vi att de filmpolitiska frågorna överlappar mellan kultur- och utbildningspolitik och därför bör de filmpolitiska frågorna beröra och engagera såväl Utbildningsdepartementet som Kulturdepartementet.

Autonomi och ansvar

Vi ställer oss bakom utredningens betoning på Filminstitutets oberoende. Det är avgörande att konstnärlig frihet inte hotas av politisk styrning. Samtidigt är det viktigt att Filminstitutet granskas av en oberoende part för att undvika jäv eller godtycke.

Talangutveckling och samverkan

I arbetet med att stödja oetablerade filmskapare och att underlätta övergången från utbildning till yrkesliv, samt behovet av att utveckla det livslånga lärandet, så efterlyser vi en tätare och mer strukturerad dialog mellan de olika aktörerna på statlig, regional och kommunal nivå där också de konstnärliga högskolorna kan bidra med perspektiv för att skapa långsiktiga förutsättningar som stärker filmskapare i hela landet – både nya röster och etablerade konstnärer.

Filmarvscentrum

Vi stödjer förslaget om att Filminstitutet ges uppdrag att i samverkan med Kungliga biblioteket och SVT utreda förutsättningarna för ett nationellt filmarvscentrum. Digitisering, bevarande och tillgängliggörande av det svenska filmarvet är avgörande för att säkra historisk kunskap och möjliggöra framtida forskning. I filmarvet ska utöver lång spelfilm för bio även dokumentärfilmen, den fria filmen och amatörfilmen omfattas samt dokument, skrifter och olika filmstudier.

Barn och unga

Vi beklagar att utredningen föreslår att det filmpolitiska målet om barns rätt till filmkunnighet och eget skapande tas bort. Detta mål bör återinföras och förstärkas. Barn och unga ska ges möjlighet att både ta del av filmkonst och själva uttrycka sig genom rörlig bild. Detta är en nyckelfråga för både bildning och yttrandefrihet.

Eftersom ämnet film ännu inte finns i skolans läroplan är det viktigt att en nationell aktör kartlägger, samordnar och synliggör frågor kring filmkunnighet. Här spelar Filminstitutet redan en viktig roll, exempelvis genom att ha initierat ett nätverk för forskare inom filmkunnighet. Denna forskning sker inom olika fakulteter och ämnen på flera lärosäten i Sverige, som inte har självklara kontaktytor. Det är önskvärt att Filminstitutet fortsatt tar en nationell roll i att samla och synliggöra den aktuella forskningen inom filmkunnighet.

Avslutning

Vi ser med tillförsikt fram emot en filmpolitik som tar sin utgångspunkt i bildning, konstnärlig frihet och demokratiska värden. Vårt remissvar bygger både på våra institutionella erfarenheter och samtal med engagerade filmskapare och pedagoger.

Med vänliga hälsningar,

Klara Björk

Linda Sternö

Prefekt
HDK-Valand
Göteborgs Universitet

Enhetschef Film, fotografi och litterärgestaltning
HDK-Valand
Göteborgs Universitet